

Conèixer
Barcelona

Quaderns de Barcelona
Ciutadania i Drets

LA PRESÓ A L'ENTORN FAMILIAR

Observatori del Sistema Penal
i els Drets Humans

LA IMPRESIÓN
FOTOCÓPIA
DE ESTE MATERIAL

ESTUDI DE LES REPERCUSSIONS DE L'EMPRESONAMENT
SOBRE LES FAMÍLIES:
PROBLEMÀTIQUES I NECESSTATS

OBSERVATORI DEL SISTEMA PENAL
I ELS DRETS HUMANS
UNIVERSITAT DE BARCELONA

2006

OBSERVATORI DEL SISTEMA PENAL
I ELS DRETS HUMANS
UNIVERSITAT DE BARCELONA
(Juny 2006)

DIRECCIÓ I COORDINACIÓ DE LA RECERCA:

GARCIA-BORÉS, Pep

Doctor en Psicologia. Professor Titular del Departament de
Psicologia Social de la Universitat de Barcelona.

EQUIP D'INVESTIGACIÓ:

FONT, Núria

Doctora en Ciències Econòmiques. Catedràtica del Departament
de Teoria Econòmica de la Universitat de Barcelona

FERNÁNDEZ, Cristina

Llicenciada en Dret. Màster Europeu Sistema Penal
i Problemes Socials de la Universitat de Barcelona.

ESCURRIOL, Raquel

Llicenciada en Psicologia. Màster en Violència Domèstica
de la Universitat Autònoma de Barcelona.

ROIG, Aura

Llicenciada en Antropologia Social i Cultural.

LEYTON, Horacio

Llicenciat en Sociologia. Màster Europeu Sistema Penal
i Problemes Socials de la Universitat de Barcelona.

MORENO, Maika

Diplomada en Criminologia

Col·laboradors/es:

Encarna BODELÓN, Milena ZANGIROLAMI;
Gemma NICOLÁS; Noemí SIMARRO; Francisca CANO;
Ricardo RODRÍGUEZ; Albert MATEU.

Quaderns de Barcelona - Ciutadania i Drets

La presó a l'entorn familiar

© Observatori del Sistema Penal i els drets humans
Universitat de Barcelona

EDITA: Ajuntament de Barcelona. Regidoria de Dona i Drets Civils
© Ajuntament de Barcelona

CORRECCIÓ: Mercè Saumell i Ana Mata

PRODUCCIÓ
EDITORIAL: Crítèria, sccl

IMPRESSIÓ: Gramagraf, sccl
DL: B-51531-2006
Barcelona, novembre 2006

Estan rígidament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del "copyright"
sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra
per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic,
i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstecs públics

Índex

PRESENTACIÓ

PROBLEMÀTIQUES D'ORDRE JURÍDIC I PENITENCIARI

I	CONTEXTUALITZACIÓ TEMÀTICA	15
	1. Introducció	15
	2. Normativa penitenciària	15
	3. El dret a la tutela judicial efectiva	19
II	PROBLEMÀTIQUES FAMILIARS	21
	1. Manca d'informació i llenguatge críptic	21
	2. Les comunicacions amb els familiars	24
	3. Els trasllats de centre penitenciari	34
	4. El tracte del personal de serveis penitenciaris	37
	5. Manca de suport jurídic	43
	6. Indefensió dels familiars davant la vulneració de drets	45

PROBLEMÀTIQUES D'ORDRE ECONÒMIC I LABORAL

I	CONTEXTUALITZACIÓ TEMÀTICA	49
	1. Condicions familiars	49
	2. Condicions penitenciàries	52
	3. Característiques de la condemna	54
II	PROBLEMÀTIQUES FAMILIARS	56
	1. Increment de les despeses familiars durant l'empresonament	56
	2. Disminució d'ingressos familiars durant l'empresonament	69
	3. Problemàtica econòmica després de l'empresonament	79

PROBLEMÀTIQUES D'ORDRE SANITARI

I	CONTEXTUALITZACIÓ TEMÀTICA	83
	1. Prevenció	83
	2. Tractament	85
II	PROBLEMÀTIQUES FAMILIARS	88
	1. Malaltia de la persona presa	89
	2. Hospitalització de la persona presa	94
	3. Mort de la persona presa	96
	4. El familiar malalt o amb necessitats sanitarioassistencials	100

PROBLEMÀTIQUES D'ORDRE PSICOLÒGIC

I	CONTEXTUALITZACIÓ TEMÀTICA	103
	1. Efectes psicològics en les persones preses	103
	2. Experiència psicològica dels/les interns/es vers la seva família	105
II	PROBLEMÀTIQUES FAMILIARS	107
	1. Presó i alteracions psicològiques de les famílies	107
	2. Alteracions en l'autoimatge	112
	3. Alteracions en la imatge de la realitat	119
	4. Alteracions psíquiques i de l'estat d'ànim	123
	5. Alteracions de l'afectivitat i la sexualitat	130
	6. Alteracions actitudinals	133

PROBLEMÀTIQUES D'ORDRE SOCIOFAMILIAR

I	CONTEXTUALITZACIÓ TEMÀTICA	137
	1. Privació de llibertat i entorns familiars	137
	2. Factors determinants de la incidència	138
II	PROBLEMÀTIQUES FAMILIARS	140
	1. La ruptura de la convivència familiar	140
	2. L'alteració de la vida quotidiana	149
	3. Les sobrecàrregues familiars	153
	4. Les reaccions de l'entorn social	160

CONCLUSIONS

I	CONSIDERACIONS PRÈVIES	165
II	PRINCIPALS NECESSTATS DELS FAMILIARS	166
	1. Dignificació de les condicions penitenciàries de les persones empresonades	166
	2. Millora de les condicions de relació dels familiars amb la presó	169
	3. Suport jurídic	176
	4. Suport econòmic	178
	5. Suport psicològic	180
	6. Ajuts a la reintegració social i laboral	184
III	REFLEXIONS FINALS	184

BIBLIOGRAFIA

Presentació

OBJECTE D'ESTUDI I OBJECTIUS DE LA RECERCA

Es estudis entorn a la presó s'han orientat, tradicionalment, a estudiar el seu interior. També nosaltres, com a Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona (OSPDH), vam emetre recentment, el nostre Informe General 2003 sobre l'empresonament a Catalunya¹, reflectint el conjunt de problemàtiques que s'hi van detectar.

Ja en aquella ocasió, l'informe indicava que les conseqüències de l'empresonament no acabaven en les persones empresonades, sinó que la pena privativa de llibertat també té repercussions, sovint greus, en les famílies de les persones privades de llibertat, i és aquesta la qüestió que es constitueix en l'OBJECTE D'ESTUDI GENERAL del present informe.

A més, en aquest estudi sobre les repercussions familiars de l'empresonament, hem volgut donar la veu a les dones, a les esposes, companyes, mares, germanes i filles dels presos/es, víctimes directes alhora que innocents i màximes conxeadores d'aquesta problemàtica. Les dones són les que assumeixen, principalment, el suport i l'acompanyament de les persones empresonades, siguin aquestes dones o homes.

D'altra banda, des de l'OSPDH, considerem que si bé la responsabilitat de l'execució de la pena privativa de llibertat a Catalunya recau en el Govern de la Generalitat², quan es tracta d'encarar els problemes i les necessitats de

1 Informe que es va publicar posteriorment per l'editorial barcelonina Edicions de 1984 amb el títol *L'empresonament a Catalunya* (OSPDH, 2004).

2 Catalunya és l'única Comunitat Autònoma de l'Estat espanyol que exerceix efectivament competències en matèria penitenciària. L'article 11.1 de l'Estatut d'Autonomia aprovat per Llei orgànica